

In memoriam

Obituaries

Prim. dr. MARKO RUKOVANJSKI, mr. sc. (1945.–2002.)

Primarijus dr. Marko Rukovanjski napustio nas je 2002. godine. Bio je specijalist kirurgije i neurokirurgije, što je rijetka iznimka među liječnicima u Hrvatskoj. Rođen je 1945. godine u Slavonskom Brodu, gdje je pohađao osnovnu školu i gimnaziju. Na Medicinskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1968. godine, a nakon završenoga liječničkog staža u Zagrebu i šestomjesečnog sekundarijata na kirurgiji u Našicama zaposlio se 1971. godine na Odjelu za kirurgiju Opće bolnice u Osijeku.

Prim. dr. Marko Rukovanjski radio je na osječkoj kirurgiji više od 20 godina. Dvije godine je radio kao sekundarni liječnik, a nakon toga je obavio specijalizantski staž. Specijalistički ispit iz opće kirurgije položio je 1977. godine u bolnici »Sestre milosrdnice« u Zagrebu, pred komisijom kojoj je predsjedavao prof. dr. Branko Oberhofer. Već kao specijalizant opće kirurgije dr. Marko Rukovanjski isticao se izuzetnom kulturom, širokim općim i medicinskim obrazovanjem. Njegov pristup bolesniku uvijek je bio i ostao primjeren: maksimalno ozbiljan, savjestan i odgovoran, uporan te jasan i jednostavan. Težio je jednostavnim načinom razjasniti složene kirurške probleme. Imao je osobitog dara za edukaciju zdravstvenog osoblja. Godinama je predavao Kirurgiju u školi za medicinske sestre, koje su ga kasnije posebno cijenile u njihovu zajedničkom radu na Odsjeku za abdomi-

nalnu kirurgiju i Odsjeku za traumatologiju.

Izuzetan kirurški interes i polet u mladim danima odveo ga je na specijalizaciju neurokirurgije. Prof. dr. Đuro Vranković, tada voditelj Jedinice za neurotraumatologiju, uočio je sve vrijednosti mladog dr. Marka Rukovanjskog i zainteresirao ga za neurokirurgiju. Uz utemeljitelja osječkog Odjela za neurokirurgiju, prof. dr. Đuro Vrankovića, dr. Marko Rukovanjski bio je niz godina jedini liječnik na osnovanom Odsjeku za neurokirurgiju, a na specijalizaciji iz neurokirurgije bio je u Klinici za neurokirurgiju KBC-a Zagreb, od 1984. do 1987. godine.

Nakon povratka sa specijalizacije, primarijus Rukovanjski redovito je dežurao u hitnoj službi, ali i bio zadužen za sva hitna neurokirurška stanja u tim dežurstvima. Četiri godine iscrpljujućih dvostrukih dežurstava, brzo rastući broj elektivnih neurokirurških zahvata i stalne neurokirurške pripravnosti prethodile su razvoju teške bolesti koju je preživio nakon višemjesečnog liječenja, unatoč početnom otvorenom pesimizmu najvrsnijih stručnjaka. Nije se ni oporavio od bolesti, a prošao je kroz ratno razdoblje. Kao kirurg po pozivu, a ne po zanimanju, nije htio napuštati Osijek, sve dok nije započeo ravhati, kao rekonvalescent, dislociranim ratnim kirurškim stacionarom u Donjem Miholjcu.

Neurokirurškom poslu vratio se u znatno lakšim uvjetima – u osamostaljenom Odjelu za neurokirurgiju, u kojem je broj specijalista i specijalizanata neprekidno rastao. Međutim, nova teška bolest pojavila se 1996. godine, ali je i ovaj put oporavak izvanredan te su mnogi oko njega gotovo zaboravili njegove bolesti.

Primarijus Rukovanjski postao je rukovoditeljem Odjela za neurokirurgiju 1997. godine. Tijekom 2000. i 2001. godine, Odjel za neurokirurgiju je pod vodstvom primarijusa Rukovanjskog prešao u novu fazu razvoja, s novom operacijskom dvoranom i sa suvremenom operacijskom opremom, povećavajući broj operacija i šireći operacijski program.

Neprolazne zasluge pokojnog primarijusa Rukovanjskog za razvoj Odjela za neurokirurgiju KB Osijek su: dugogodišnji pionirski rad, uz prof. Vrankovića, na utemeljenju osječke neurokirurgije; uvođenje mikrokirurgije u rutinski rad osječke neurokirurgije – posebice u kirurgiji perifernih živaca i u kirurgiji tumora lubanjske baze; bio je oslonac i nositelj operativnog programa Odjela dugi niz godina; u rad Odjela uvodio je nove operacijske postupke u kirurgiji perifernih živaca, u kirurgiji kralježnice i hidrocefalusa. Širokim medicinskim znanjem i velikim kliničkim iskustvom godinama je odgajao mlađe neurokirurge Odjela i bio im mentor, a osoblje Odjela je neprekidno poučavao.

Primarijus Rukovanjski je, tijekom neurokirurške specijalizacije, završio postdiplomski studij iz neurologije i 1994. godine obranio magistarski rad u kojem je obradio rezultate svog višegodišnjeg rada u području mikrokirurgije perifernih živaca. Iste godine stekao je i primarijat. Stručne radove počeo je objavljivati kao kirurg, a za specijalizacije iz neurokirurgije objavljivao je radove u međunarodnim indeksiranim publikacijama. Objavio je 12 različitih radova u indeksiranim publikacijama, od kojih pet u onim najznačajnije indeksiranim. Bio je aktivni sudionik više međunarodnih neurokirurških skupova najvišeg ranga. U nastavi kirurgije i neurokirurgije sudjelovao je gotovo 20 godina i bio je viši predavač pri Katedri za kirurgiju Medicinskog fakulteta u Osijeku.

Primarijus Marko Rukovanjski bio je razborit kliničar i iskusan operater koji nije bio impresioniran brojnim tehnološkim novostima. Razumnom kliničkom prosuđivanju, kojemu je bio sklon još od studentskih dana demonstrature kog prof. Pavla

Sokolića, uvijek je bez oklijevanja davao prednost, i o tome uvijek poučavao. Njegovu neurokiruršku karijeru obilježavali su najveća upornost i marljivost i u najtežim uvjetima; visoka profesionalnost i moralnost; čvrsti oslonac na kirurške principe koje je stekao na osječkoj kirurgiji; veliko i raznovrsno operacijsko iskustvo i posvećenost najčešćim i klasičnim neurokirurškim izazovima; razborito je nastojao pronaći ravnotežu između prokušane konzervativnosti i rizika od proširenja postojećih granica. Sve to bilo je neprekidno obavijeno njegovom izrazitom ljudskom i kirurškom samozatajnošću, kao i posebno izraženom kolegijalnošću.

Većina hrvatskih neurokirurga osjećala se privilegiranim zbog svog prijateljstva ili poznanstva s doktorom Rukovanjskim, osvojena besprimjernim spojem njegove jednostavnosti, dobrote i prijateljstva, učenosti i prokušane kirurške vještine te priznate neurokirurške sposobnosti.

Doktor Marko Rukovanjski samozatajno se suočio i s trećom teškom bolesti u zadnjih 12 godina svog života. Preminuo je 7. listopada 2002. godine. Ljudi koji su ga poznavali izdvajali su ga među ostalima, i zadržali u sjećanju, zbog njegovih najvećih vrlina: nsvakidašnje dobrote, iskrenosti i poštenja, plemenite jednostavnosti i nezgranično toplog prijateljstva.

Mr. sc. Ivan Hećimović, prim. dr. med.

Doc. dr. sc. Damir Kovačić, prim. dr. med.

Prof. dr. sc. JAGODA BOLČIĆ WICKERHAUSER (27. 6. 1926. – 15. 4. 2006.)

Ne, gospođa Profesor nije umrla. To ne može biti. To se jednostavno nije dogodilo.

Stojim u dvorani za ispraćaje zagrebačkog Krematorija i slušam govornika koji isprekidanim glasom čita nadgrobni govor. U proljetnom danu svjetlost ovoga svijeta obasjava mnoga poznata i dobro znana lica. Anesteziolozi. Ljudi koji svakog dana gledaju Smrti u lice. I svaki od njih će ju jednom uistinu i sresti. Sada smo svi ovdje na zadnjem ispraćaju gospođe Profesor. Skupili smo se u neveliku prostoru. Može li u taj prostor stati cijeli jedan život?

Protivno pravilima hrvatske slovnice, koja bi zahtijevala da pišem Profesorica, u neveliku tekstu zadržat ću obje riječi – gospođa Profesor. zadržat ću ih zato što i jedna i druga, i gospođa i Profesor, jesu temeljne odrednice njezina života.

Gospođa Profesor je rođena 27. lipnja 1926. u Daruvaru od majke Alme Gregorić i oca Ive Bolčića. Osnovnu i srednju školu završila je u Zagrebu, gdje se 1945. godine upisala na Medicinski fakultet. Bila je izvrsna studentica. Obvezatni liječnički staž obavila je u Sisku, gradu kojeg će se uvijek rado sjetiti. Mjesto u Kirurškoj klinici na Rebru dobila je 1953. godine. Upisala je šestomjesečni tečaj anesteziologije koji je vodio dr. Andrija Longhino. Preporuka prof. dr. Andrije Štampara vodi je u Dansku, u Kopenhagen gdje će provesti godinu dana na

međunarodnom tečaju iz anesteziologije. Završava ga s odlikom, vraća se u Zagreb i 1957. godine polaže specijalistički ispit. U Kirurškoj klinici osniva i vodi Odjel za anesteziologiju i reanimaciju. Taj će Odjel kasnije prerasti u Zavod za anesteziologiju i intenzivno liječenje i konačno postati klinika za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno liječenje Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Asistenticom je postala 1953., a habilitacijsko predavanje »Principi izbora anestezioloških postupaka« održala je 30. listopada 1968. Godinu kasnije osniva časopis »Anesthesiologia Iugoslavica« i bude mu prvom urednicom.

Doktorirala je obranom teze »Istraživanje površinske napetosti pluća nakon masne embolije eksperimentalno izazvane u životinje«. Zbog toga je istraživanja tri mjeseca boravila u Beču. Taj će boravak obilježiti njezin život i ostaviti neizbrisive uspomene i prijateljstva. Profesoricom Medicinskog fakulteta u Zagrebu postaje nakon izbora 1977. godine.

Predani rad u kliničkoj anesteziologiji i stalna napredovanja u znanstvenim i nastavnim zvanjima vode je do mjesta redovite sveučilišne profesorice i prve pročelnice Katedre za anesteziologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Katedra je iz raznih razloga dugo bila u stadiju osnivanja, od 1974. do 1992. godine, pa će i Skopje i Beograd i Ljubljana imati Katedru prije nego Zagreb. Iskustvima prikupljenim u tome dugom slijedu događaja koristila se kasnije gospođa Profesor pomažući nesebično Medicinskom fakultetu u Prištini.

Problemi struke bili su joj dobro poznati. Sudjelovala je u osnivanju Sekcije za anesteziologiju Zbora liječnika Hrvatske 1962. godine. Bila je i njezinom predsjednicom u razdoblju od 1970. do 1974. godine. Suosnivateljica je i Udruženja anesteziologa Jugoslavije.

Ne predaje gospođa Profesor samo studentima, već je tražena i rado viđena predavačica na brojnim anesteziološkim skupovima, kako domaćima (Dubrovnik, Zagreb, Beograd, Skopje, Split, Slavonski Brod, Plitvice, Opatija) tako i inozemnima (Varna, Izmir, London, Graz, Prag, Zürich, Milano, Trst, Padova, Lisabon, Prag). Pozvanom predavačicom bila je 1974. godine u Americi na University of Alabama School of Medicine, Department of Anesthesiology. Posebno priznanje znači joj poziv da bude redovita pozvana predavačica na Internationaler Fortbildungskurs für klinische Anaesthesie, deset puta uzastopce u redovitim razmacima od dvije godine. Ti su se tečajevi održavali u njemačkom gradu Homburg/Saar, a vodio ih je prof. dr. K. Hutschenreuter. Gospođa Profesor je bila jedina pozvana predavačica s područja tadašnje Jugoslavije.

Međunarodni nastupi donijet će joj osobna priznanja, ali će i brojni njezini učenici od toga imati izravne koristi. Do nedavnog vremena s njezinim se potpisom moglo ući, i biti ozbiljnim gostom, u gotovo svakoj poznatijoj europskoj anesteziološkoj kući.

Osim govorene, vladala je majstorski i pisanom riječju. O tome svjedoče brojni stručni i znanstveni radovi razasuti u domaćoj i inozemnoj anesteziološkoj literaturi. Nije ih moguće nabrojiti u kratkom vremenu i na malenu prostoru. Posebnu pozornost privući će rad tiskan u glasovitome britanskom anesteziološkom časopisu o uzastopnim anestezijama halotanom, bez ikakvih posljedica za bolesnika, u vrijeme kada se halotan našao na popisu anestetika koji mogu oštetiti jetra. Međutim, najhrabriji tekst će ostati onaj o Domovinskom ratu iz 1992. godine, također tiskan u tada nesklonom britanskom okružju. Treba li Veličina veće potvrde? Svoje pisanje nije omedila samo svojom strukom. Sudjelovala je i u stvaranju udžbenika iz drugih struka. Ne smije se ovdje izostaviti »Kirurgija« Ivana Prpića koja je doživjela nekoliko izdanja i za studente medicine i za medicinske sestre. Sudjelovala je gospođa Profesor i u stvaranju prvih zakonskih propisa o utvrđivanju smrti mozga. Tim propisima anesteziolozi u Hrvatskoj će dobiti iznimno mjesto u medicinskoj praksi: bez njihova potpisa ni danas se ne smije proglasiti smrt mozga. Njezinom zaslugom razlučene su uloge anesteziološkog tehničara i liječnika anesteziologa pa je samo liječnik anesteziolog onaj koji smije davati anesteziju.

Na domaćem području dobit će gospođa Profesor brojna priznanja. U povodu 50. obljetnice Medicinskog fakulteta u Zagrebu Zbor liječnika Hrvatske dodijelio joj je Spomen-plaketu 1967. godine. Sam Medicinski fakultet dodijelio joj je Priznanje za osobito zalaganje i doprinos u radu 1976. godine. Predsjednik tadašnje Jugoslavije odlikovao ju je Ordenom rada sa srebrnim vijencem 1972. godine. Anesteziolozi će njezine zasluge posebno prepoznati 1979. godine dodjelom medalje »Dr. Ivan Bettini«. Posebno drago priznanje bit će joj i izbor za člana Europske anesteziološke akademije 28. svibnja 1983. godine.

Treba li uopće reći da je gospođa Profesor bila načitana osoba koja je svjetske klasike mogla čitati u izvorniku na engleskom, njemačkom i francuskom jeziku? Erudicija će učiniti da njezina predavanja ostanu u sjećanju brojnim generacijama slušača, kako po uspjelim »štiklecima«, tako i po šalama kojima je redovito znala začiniti tešku anesteziološku materiju.

I tako...

Stojim u dvorani za ispraćaje zagrebačkog Krematorija. Čini mi se da će se među prisutnim anesteziolozima raširiti onaj poznati šapat koji sam toliko puta slušao sa strahopoštovanjem tijekom svojih specijalizantskih dana na Rebru: »Gospođa Profesor je u operacijskom traktu...«

Ne, nije umrla. Duše su besmrtni. Ne može se prekinuti duhovni odnos majke i sina, žene i muža, učenika i učitelja. Nije umrla. Otišla je u neki nebeski operacijski trakt. Ondje daje božansku anesteziju, samo njoj znanu. Mi, učenici, prijatelji, poštovaoci, a i oni drugi, ostat ćemo svaki u svome malom životnom prostoru znajući da je barem jedan njegov dio ispunjen uspomenom na gospođu Profesor – Jagodu Bolčić Wickerhauser.

Prim. dr. sc. Ante Sekulić